

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри
_____ Волохова І.С.

«___» _____ 2019 року

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
з теми:
«ПОДАТКИ ВІД ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ: ФІСКАЛЬНІ ЕФЕКТИ ТА
РЕГУЛЮЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Виконавець:
студентка ЦЗтаВФН
Терещенко С.Ю.

к.е.н., ст. викладач Луценко І.С.

Науковий керівник

ОДЕСА - 2019 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Для України проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності, що сприятиме стабілізації та конкурентоспроможності її економіки при входженні в світове господарство є не новими. Про негативний стан зовнішньоекономічної діяльності, свідчать ряд показників – це і висока частка імпорту у внутрішньому споживанні держави, і низька частка високотехнологічної продукції у товарному експорті країни і хронічне від’ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу, що становлять загрозу економічній безпеці країни. Такий стан потребує покращення державного регулювання, в тому числі шляхом удосконалення основних елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності з метою підвищення регулюючого потенціалу країни. Крім того, в умовах розвитку постійного дефіциту державного бюджету України, в державі виникає необхідність пошуку шляхів додаткових фінансових ресурсів забезпечення його доходів. Тому дослідження фіскальної ефективності й регулюючого потенціалу податків від зовнішньоекономічної діяльності в умовах лібералізації податкової політики України та шляху до поступової інтеграції ЄС є надзвичайно актуальним питанням та потребує подальшого дослідження.

Теоретичне підґрунтя до розуміння проблем оподаткування зовнішньоекономічної діяльності закладне у працях відомих зарубіжних економістів: Д.Кейнса, С. Ліндера, А. Маршала, Дж. Мілля, Б. Оліна, Д. Рікардо, А.Сміта, А.Файоля та інших.

Різні аспекти податків від зовнішньоекономічної діяльності розкриті у працях таких українських науковців: В. Андрущенко, І. Бережнюка, І. Бураковського, О. Гребельника, Ю. Іванова, С. Кваші, А. Крисоватого, І. Луценко, П. Пашка, П. Саблука, В. Сіденка, В. Суторміної, В. Федосова, А. Філіпенка, С. Юрія та інші.

Проте, в сучасних умовах, потребує сучасних підходів обґрунтування сутності податків від зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, необхідним є подальше дослідження фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням актуальних змін у сфері податкового та митного регулювання відповідно до умов сьогодення. Крім того, необхідно узагальнити дослідження з світового досвіду оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вітчизняних досвід у цій сфері є недостатнім.

Важливість вирішення зазначених проблем обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили його мету та завдання.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад податків від зовнішньоекономічної діяльності та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення їх основних елементів в напрямках посилення фіскальної ефективності та регулюючого потенціалу.

Визначена мета обумовила наступні завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити сутність зовнішньоекономічної діяльності та визначити її види та роль у національній економіці країни;
- розглянути сутність податків від зовнішньоекономічної діяльності;
- визначити ретроспективу розвитку податків від зовнішньоекономічної діяльності;
- провести моніторинг фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні;
- оцінити регулюючий потенціал податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні;
- дослідити податкове стимулювання зовнішньоінвестиційної діяльності за часів незалежності України;
- узагальнити світову практику оподаткування зовнішньоекономічної діяльності та можливості її адаптації в українську практику;
- запропонувати пріоритетні напрямки удосконалення основних елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процеси оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні та практичні аспекти податків від зовнішньоекономічної діяльності в контексті підвищення їх фіскальної ефективності та регулюючого потенціалу.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи. Для наукового вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використовувалися як загальнонаукові, так й спеціальні методи та прийоми, зокрема: теоретичного узагальнення, наукової абстракції, методів індукції та дедукції – для визначення сутності податків від зовнішньоекономічної діяльності; історичний метод – при дослідженні ретроспективу розвитку податків від зовнішньоекономічної діяльності; метод синтезу – для вивчення можливостей адаптації світового досвіду оподаткування зовнішньоекономічної діяльності; статистико-економічні методи, зокрема: графічний, статистичних прийомів групування, динамічних порівнянь – з метою дослідження фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності та їх регулюючого потенціалу; методів економіко-математичного моделювання – для проведення прогнозування фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності.

Особистий внесок. Наукові положення, висновки і пропозиції дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи стали Податковий кодекс України, законодавчі, нормативно-правові підзаконні акти, дані Міністерства фінансів України, Фіскальної служби України, Державного Комітету Статистики, наукові дослідження і публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, монографії, електронні ресурси світової мережі Internet.

Науковою новизною отриманих результатів є теоретичне обґрунтування та практичне вирішення сукупності завдань пов'язаних із удосконаленням елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності. Більш повно теоретичні та практичні здобутки кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну полягають у наступному:

– набули подальшого розвитку напрямки удосконалення системи оподаткування зовнішньоторговельної діяльності, які враховують інтеграційні процеси в Україні;

– набули подальшого розвитку оцінювання фіскальної ефективності та регулюючого потенціалу податків від зовнішньоекономічної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлені напрямки удосконалення можуть бути використані в роботі Фіскальної служби України при розробці нормативно-правових актів, у роботі науково-дослідних установ та навчальному процесі.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок друкованого тексту, містить 19 таблиць 11 рисунків. Список використаних джерел нараховує 73 найменування та займає 7 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Концептуальні засади податків від зовнішньоекономічної діяльності»** досліджено сутність зовнішньоекономічної діяльності та визначено її види та роль у національній економіці країни; розглянуто сутність податків від зовнішньоекономічної діяльності; висвітлено ретроспективу розвитку податків від зовнішньоекономічної діяльності.

У другому розділі **«Оцінювання фіскальної ефективності та регулюючого потенціалу податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні»** проведено моніторинг фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні; оцінено регулюючий потенціал податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні; досліджено податкове стимулювання зовнішньоінвестиційної діяльності за часів незалежності України.

У третьому розділі **«Перспективні напрямки удосконалення основних елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні»** узагальнено світову практику оподаткування зовнішньоекономічної діяльності та можливості її адаптації в українську практику; запропоновано пріоритетні напрямки удосконалення основних елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності.

ВИСНОВКИ

1. У результаті дослідження сутності зовнішньоекономічної діяльності було встановлено, що досі як у науковому середовищі, так й законодавчій площині немає загальноприйнятого поняття «зовнішньоекономічна діяльність». Зазначено, що поняття «зовнішньоекономічні зв'язки» та «зовнішньоекономічна діяльність» є різними. Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність включає сукупність видів зовнішньоторговельної, інвестиційної та іншої економічної діяльності суб'єктів господарювання, включаючи міжнародну виробничу кооперацію, міжнародне науково-технічне співробітництво, валютно-фінансові та кредитні операції, яка здійснюється як на території своєї країни, так і за її межами. Крім того, зовнішньоекономічна діяльність є важливою для національного розвитку будь-якої держави, оскільки виступає важливим чинником фінансової стабілізації країни; сприяє підвищенню технологічного рівня виробництва та розвитку економіки за рахунок довгострокового виробничого співробітництва і стабільних зв'язків між іноземними партнерами по спільній діяльності в виробництві конкурентоспроможної продукції та виходу з неї на світові ринки.

2. Розглядаючи сутність податків від зовнішньоекономічної діяльності, визначено, що податки від зовнішньоекономічної діяльності це сукупність відносин між державою, господарюючими суб'єктами та фізичними особами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність з приводу без еквівалентного вилучення і присвоєння частини доходів державою на законних підставах для забезпечення виконання своїх функцій та задоволення суспільних потреб. Їм притаманні ознаки податків як: обов'язковість сплати, безповоротність, примусовість, законність. Крім того податки від зовнішньоекономічної діяльності виконують дві функції: фіскальну та регулюючу, а також мають основні елементи податків.

3. Досліджуючи історію розвитку податків від зовнішньоекономічної діяльності встановлено, що перші історичні згадки про податки саме у цій сфері з'явилися ще за часів Стародавнього Єгипту, Греції та Риму та продовжили своє існування у середньовічній Європі й у новітній часах. В Україні ж податки від зовнішньоекономічної діяльності вже набули сучасних ознак та видів. Втім за весь досліджуваний період 1991-2019 рр., зміна елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності, мало фіскальні, регулюючі та інтеграційні ознаки, що характеризується шістьма періодами розвитку, а саме: перший період (1991-1993 рр.)- становлення; другий період (1994-1997 рр.) - фіскальний; третій період (1998-2006 рр.) – трансформаційний; четвертий період (2007 – 2010 рр.) – лібералізаційний; п'ятий період (2011 – 2014 рр.) – фіскально-регулюючий; шостий (2015 – і сьогодні) – системною зміною як елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності, так й можливістю введення нових податків.

4. У результаті проведення моніторингу фіскальної ефективності податків від зовнішньоекономічної діяльності було встановлено, що податки від зовнішньоекономічної діяльності є фіскально-ефективними це підтверджується достатньо-вагомою ставкою більше 30% у доходах державного бюджету України та зростанням частки їх у ВВП. Крім того, фіскальну значимість податків від зовнішньоекономічної діяльності підтверджує концентрація їх у фіскальних надходженнях державного бюджету, яка складає близько 50%, а також те що витрат з державного бюджету за рахунок податків від ЗЕД покривається на 32%.

Крім того, було прогнозовано надходження податків від зовнішньоекономічної діяльності на 2019 рік, де відповідних податків надійде до доходів державного бюджету України у розмірі – 453557,7 млрд.грн. Прогнозування податків від зовнішньоекономічної діяльності здійснено за допомогою одно факторної регресійної поліноміальної моделі: $y = 5099,7x^2 - 2E+07x + 2E+10$. Статистичний аналіз цієї моделі показав, що вона може бути використана для отримання прогнозу на майбутні часові періоди. Оскільки модель є адекватною ($R^2=0,9816$), тобто така, що описує 98,16% вхідних даних.

5. Оцінюючи регулюючий потенціал податків від зовнішньоекономічної діяльності в Україні найвагоміший з основних податків від зовнішньоекономічної діяльності, який спрямовані на захист національних виробників та регулювання внутрішнього споживання в Україні на сьогодні є мито та особливі його види. Крім того, встановлено, що у зв'язку зі вступом України до СОТ, починаючи з 2008 року діє лібералізація митного тарифу, тим самим зменшуючи тиск на імпорт товарів. Середньозважена ставка імпортного мита у 2015 р. з 3,14% після 2008 р. знизилась до мінімуму у 2009 р. до 1,64%, а у 2018 р. зросла та була на рівні 1,71%. Проте якщо порівняти середньоарифметичні ставки мита та середньозважені ставки, то можна зробити висновок, що мито ще має регулюючу функції у формі протекціонізму. Так, середньоарифметична ставка мита у 2018 році складає 4,5%, тоді як середньозважена становить тільки 1,71%.

6. Досліджуючи податкове стимулювання зовнішньоінвестиційної діяльності в Україні за часи її незалежності встановлено, що Україна має свій досвід застосування податкових стимулів для іноземних інвесторів періоду 1992-1997 рр. який є негативним та не посприяв залученню іноземних інвестицій у країну, а тільки призвів до зловживань у цій сфері. Наразі в Україні діє національний режим оподаткування для усіх суб'єктів господарювання.

7. Порівнюючи світовий досвід податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності з практикою, що застосовується в Україні варто виділити та імплементувати досвід таких країн як: Грузія, Польща.

8. Основними напрямками подальшого вдосконалення елементів податків від зовнішньоекономічної діяльності є:

а) з акцизного податку від зовнішньоекономічної діяльності:

- продовжити практику поступового підвищення ставок акцизного податку до мінімально-встановлених європейськими стандартами;

- розширення переліку підакцизних товарів, залучення до оподаткування таким податком товарів, які за своєю сутністю є підакцизними

б) з податку на додану вартість від зовнішньоекономічної діяльності:

- запровадити диференціацію ставок з податку на додану вартість для окремих груп товарів;

- удосконалити механізм відшкодування ПДВ.

в) з мита:

- уніфікувати ставки митного тарифу та з метою захисту національного ринку передивитися ставки імпортного мита у бік збільшення до граничної ставки мита відповідно до зобов'язань України перед СОТ та з урахуванням досвіду Грузії роздивитись можливість введення лише трьох видів ставок ввізного мита: 0%, 5% та 12%;

- забезпечити при митному оформленні товарів правильність кодування товар згідно з УКТЗЕД, насамперед, потрібно підвищити ефективність діяльності відділів номенклатури та удосконалити класифікацію товарів митних органів України;

- забезпечити правильність визначення митної вартості товарів, робіт та послуг;

- ліквідувати митні пільги для низки лікарських препаратів, що не мають доведеної лікарської ефективності чи споживаються платоспроможними громадянами;

- запровадити експортне мито на вивіз сировинної та низько технічної продукції, зокрема на вивіз природних ресурсів.